

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΙΘΟΝΟΣ Ε' | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 19 του Γραυγιού 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονομού αριθ. 4 | ΑΠΘ. 257

Μή ζητάς σιά λατινικά πώς θά μιλήσεις καλά γερμανικά. Ρώτα τή μάνα σιό σπύτι, τά παιδιά σιούς θρόμους, τόν άπλοϊκό άνθρωπο σιό παζάρι. Κοίταξέ τους σιό στόμα πώς μιλούν κ' έτσι γράφε.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ο καλός γραφιάς λέει καινούρια πράματα με συνηθισμένες λέξεις.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΨΥΧΑΡΙΣΗ. Η «Άρρωστη Δούλη» (συνέχεια). ΔΗΜΟΣ ΝΟΥΣΙΩΤΗΣ Χωριάτικα γράμματα.
- A. ΝΤ' Α' Σ. Στους δημοτικιστάς.
- N. ΠΟΡΙΩΤΗΣ. Μεταρροστική απολογία.
- K. ΜΑΡΟΠΙΤΗΣ. Παγωνιά.
- ΠΟΙΗΜΑΤΑ Δίκας Άρθωνίτης, Κώστας Γαζίας, Δ. Κουμαριζός.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΥΜΜΟ.

ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΑΣ

Εδώ κι έναμυση μύηκ βγήκε «τό κοινωνικόν μας ζήτημα» του Γ. Σκληρού. Οί ίσημερίδες ούτε τό ανάφερν κ' έν, εξέν από λίγα λόγια τής «Άκροπόλεως». Η δημοσιογραφική επιπολασιότητα ώργιάζε στήν έκλογική άναμπουμπούλα και ή σιγή της μου φάνηκε φυσικώτατη· άλλως τε και συζήτηση μαζί τους θάτανε σά νά συζητούσες με τό μητροπολίτη γιά τήν ύπαρξη του Θεού ή με τό Μιστριώτη γιά τή μητρική μας γλώσσα. Μα του Νομ'ά τ'ά φύλλα τ'ά διάβαζα με μεγάλη προσοχία περιμένοντας κάποια σοβαρή κρίση. Γιατί ό Σκληρός μιλά και γιά ζητήματα που είναι ή καθημερινή τροφή των δημοτικιστών και εξετάζει τ'ά κοινωνικά μας φαινόμενα, όπως ποτέ ως τ'ά τώρα δέν εξετάστηκαν· έν αφήσωμε τήν τέχνη — Εφταλιώτη και προπάντων Καρκαθίτσα και Καμπύση — στο βιβλίο του Φωτιάδη, τό μόνο παιδαγωγικό έργο που έχουμε στον τόπο μας, βρίσκεις κάποιες νύξεις γιά τήν έρευνα τής κοινωνικής μας καταστάσεως. Έδώ έδημιούργησε πρώτος ό Στέφανος Ραμάς και «τά παλιά και τ'ά καινούργια» είναι ή πρώτη και ειλικρινής προσπάθεια νά εξεταστούνε επιστημονικά τ'ά κοινωνικά μας φαινόμενα. Έρευνώντας όλες τ'ες έκδηλώσεις τής ζωής και τ'ά χάλια τους προχωρεί από τό αποτέλεσμα στις διαδοχικές αίτιες, και ακολουθώντας τήν άλυσίδα των αίτιατων, ή όπως ό ίδιος λέγει, ξεπλέκοντας τό πολύπλοκο δίχτυ φτάνει σέ μια άρχική αίτια, τή γλώσσα, και με τήν αποδείχνει ως τήν πηγή του κακού. Μόνο μέσο σωτηρίας προτείνει τή ριζική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Άλλά ή έρευνά του δι' στηρίζεται σέ στερό έδαφος και ή

μέθοδός του τρικλίζοντας με παρουσιάζεται άλλοτε δυιστική και άλλοτε μονιστική. Τήν άρρητή τή βρίσκει; σέ περιβάλλον μας. Τραγική προσπάθεια είναι τό βιβλίο του, που σου θυμίζει κάπως τ'ες προσπάθειες του Καμπόση. Και σ'ών δυό τ'ά έργα νοιώθεις τήν απέλπισμένη πάλη που κάνει τό άτομο, ή θέληση, με τό φυσικό — ένα φυσικό γέννημα και θρέμα τής νέας Έλλάδας — και αποτέλεσμα τής έσωτερικής πάλης ένα κομματιασμένο δημιούργημα. Ο Σκληρός γελώντας πικρά με τή δυιστική αντίληψη τής ιστορίας στέκει σά σέ στερό έδαφος στήν μινιστική αντίληψή της. Αρχή του ό νόμος τής εξέλιξεως. Ο «περί ύπάρξεως άγών» που κυριαρχεί σ'όλη τή φύση, αδύνατο νά μήν ισχύη και γιά τόν άνθρωπο· και επειδή αυτός είναι «ζών πολιτικόν» φανερώνεται ό ίδιος νόμος στήν κοινωνία «ως πάλη των κοινωνικών τάξεων», ως ό άπαραίτητος παράγοντας τής ιστορικής εξέλιξεως και τής προόδου. Πόλεμος πατήρ πάντων. Οί λόγοι που κινούν τήν κοινωνία είναι κυρίως οικονομικοί, υλικοί. Με τέτοια μέθοδο προχωρεί στήν άνάλυση τής σημερινής ευρωπαϊκής κοινωνίας. Περιγράφει τ'ά τρία στάδια τής κοινωνικής αναπτύξεως και τ'ες τρεις άνάλογες κοινωνικές τάξεις — ευγενείς, ή τάξη του παρελθόντος, πλουτοκράται ή τάξη του παρόντος, και εργάτες, ή τάξη του μέλλοντος. Κάθε άτομο έχει τήν ψυχολογία τής τάξεώς του. Με λίγα καθαρά λόγια καθορίζοντας τήν ψυχολογία κάθε τάξεως και δείχνοντας τή διαφορά, που είναι σήμερα βουτηγμένοι οι μπουρζουά-πλουτοκράτες, βλέπει στον πιεζόμενο λαό τήν έλπίδα καλύτερου μέλλοντος. Φωτίζει τ'ά λόγια του με ευρωπαϊκά παραδείγματα, κ' έτσι φτάνοντας στο σπουδαιότερο γιά μας μέρος, στα έλληνικά παραδείγματα, μας δείχνει τό Βυζάντιο στήν αληθινή μορφή του, ένα καθαρώς φεουδαλο-αριστοκρατικόν κατασκευασμα, και παρακολουθώντας τήν ιστορική εξέλιξη εξηγεί τήν έλλην. επανάσταση: «κατά βάση ήτο άστική επανάστασις προκληθείσα υπό τής πρωτοφανούς οικονομικής ευξίας των έσω και έξω άστικών στοιχείων, τής άφυπνίσεως του έθνικου οργανήματος ιδίως εις τ'ας ανεπτυγμένες άστικές τάξεις και τους λογίους του έθνους. . . . Οί Έλληνες κηρύξαντες τήν επανάστασιν έν όνόματι «των μεγάλων παραδόσεων τής Έλλάδος» κυρίως διανοητικώς και ψυχολογικώς έτεινον προς τ'ας πλησιέστερας βυζαντινο-χριστιανικές παραδόσεις, με τ'ας όποιες είχαν άμυστον ψυχολογικήν σχέσηιν. Ίδεώδες των ήτο ή δυνατή ανασύστασις του πρώην Έλλ.-Βυζαντινού κράτους, άποκρυσταλλωθέν κατόπιν εις τήν άρκετά ουτοπιστικήν μεγάλην ιδίαν, μίγμα συγκεχυμένων παρελθόντων άριστοκρατικών και παρόντων άστικών ιδεών και ένστίκτων». Δυό δρόμοι έμειναν τώρα στήν έλεύθερη Έλλάδα νά ακολουθήση: ό ένας τής πραγ-

ματικότητος — που τό νέο έθνος συναισθανόμενο τ'ες μικρές του δυνάμεις, τόν άστικό χαρακτήρα του και τή μεγάλη μεταβολή των ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών, θά κυττούσε νά συμμαζέψη και άναπτύξη τ'ες οικονομικές, ήθικές και πνευματικές δυνάμεις του· και έλεύθερο από ιστορικές παραδόσεις, συνήθως συντηρητικές και όπισθοδρομικές, θά μπορούσε ξεκαθαρίζοντας όλα τ'ά νεκρά άπομεινάρια τής σιλαβιάς, φιλελευθερο, δημοκρατικό, προοδευτικό νά γίνει μια «άνατολική Έλβετία» — ή άλλος, τής φαντασίας, «των μεγάλων ιστορικών παραδόσεων» και «του ιστορικού δικαίου». Τό έθνος μας, σύμφωνα με τήν τότε ψυχολογία του και άναπτύξή του, ακολουθήσε τό δεύτερο δρόμο με τήν ίδια σκληρή αναγκαιότητα που πέφτει τό βόλι στή γή. Κ' έτσι γεννήθηκαν τ'ά ναγκαία έπακολούθηματα, που παίρνουμε σήμερα γιά αίτιες. «Η πρώτη αίτία όλης τής σειράς των άνωμαλών φαινομένων ήτο ή τόσον ιστορικώς μοιραία και άναπόφευκτος, όσον και ουτοπιστικώς βλαβερά τάσις του έθνους, εϋθύς μετά τήν άπελευθέρωσιν του, προς πολιτικήν «μεγάλων ιστορικών παραδόσεων» όχι μόνον δυσαναλόγων προς τ'ας μικράς του δυνάμεις, αλλά μη άναποκρινόμενων έν πολλοίς με τους παράγοντας τής πραγματικότητος. Η πρώτη αυτή κεντρική ούτως ειπείν αίτία κατ' άναπόφευκτον συνέπειαν έγέννησε δεύτερον κύκλον άτόπων και βλαβερών φαινομένων: φανατικήν συντηρητικότητα εις όλα, διαστροφήν τής κληθείας, παραγνώρισιν τής πραγματικότητος, ύποστήριξιν νεκρών τύπων και συστημάτων, πικρός του έχοντος ιστορικήν και οργανικήν σχέσηιν με τό παρελθόν. έστω και έν αυτό μετεβλήθη εις νεκρόν ράκος, ή έν διά τής στασιμότητος του άπονεκρώνη ή άποβλακωνη, τό περιβάλλον (γλώσσα, θρησκεία, ήθική κτλ.), καταπολέμησιν πάσης ζωντανής, τολμηράς ιδέας κτλ. Τά δευτερεύοντα αυτά άνώμαλα συμπτώματα συνεπέφον άναγκαιώς τρίτον κύκλον άνωμαλών και λυπηρών συμπτωμάτων, ταύτα τέταρτον και ούτω καθεξής. . . . Έκαστος έννεσι πλέον εύκόλως, ότι κεντρική δευτερεύοντων ή τριτεϋόντων άνωμαλών συμπτωμάτων, είναι έντελώς άσκοπος, έν όσφ δέν θίγεται ή κεντρική αίτια, όπως μέχρι σήμερα δυστυχώς ήφ' όλων έγίνετο!»

Και βάζει τό δίλημμα: «ή εξακολουθήσεις τής μέχρι τουδε τακτικής των μεγάλων ιστορικών παραδόσεων με όλα τ'ες τ'ά βλαβερά παρεπόμενα — πάσα έπιθυμία και δοκιμή επαναφοράς άλλης κοινωνικής εποχής παρελθούσης, τής όποιες δέν ύφίστανται πλέον αί άνάλογοι οικονομικοί και έν γίνεται κοινωνικά και συνθήκαι, είναι καθαρά ματαιοπονία. μωρά ουτοπία καταδικασμένη έν των προτέρων εις πλήρη άποτυχίαν — ή άμείλικτος κριτική άνάλυσις, μεταρρυθμισις και έν γίνεται έγκατάλειψις τής τακτικής αυτής χάριν των πραγματικών άναγκών του βίου».